

Ortolansparv i Västmanland 2010

Text: Torbjörn Hegedüs

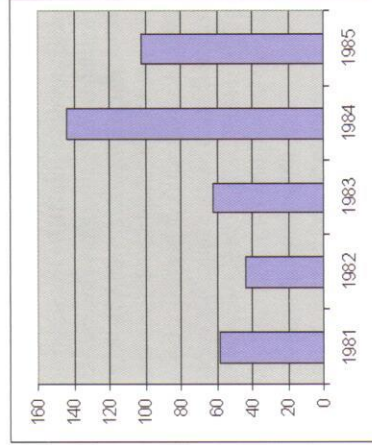
Under flera år har många Västmanländska fågelvårdare vittnat om att ortolansparven försvinner från allt fler lokaler i vårt landskap. För att få en bättre bild av det aktuella läget så inventerades en rad ortolansparvlokaler under perioden 5 maj till den 5 juli 2010. Inventeringen stärker åsikten om att arten minskat på många håll i Västmanland. Men några starka kärnområden finns kvar.

Flera av våra inventerare hittade inga ortolansparvar i tidigare revir. Exempelvis så hittades inga sjungande ortolansparvar i området söder om Irsta och ner till Ångsjön i Västerås kommun som tidigare var en säker lokal med minst tre sjungande hanar. Vid Ångsjön som bevakats noga under flera år har inga ortolansparvar noterats sedan 2006 då två hanar hördes. Under 2003 så noterades tre hanar där under juni. En delpopulation som nu var helt borta. Men ortolansparvar sjunger gärna tätt ihop och verkar locka varandra så numera tomma revir kan få arten åter om biotopen är bra. Det visar sig att ortolansparven har några få starka kärnområden kvar i östra delen av Västerås kommun, i sydvästra Köping och i Kungsörs kommun.

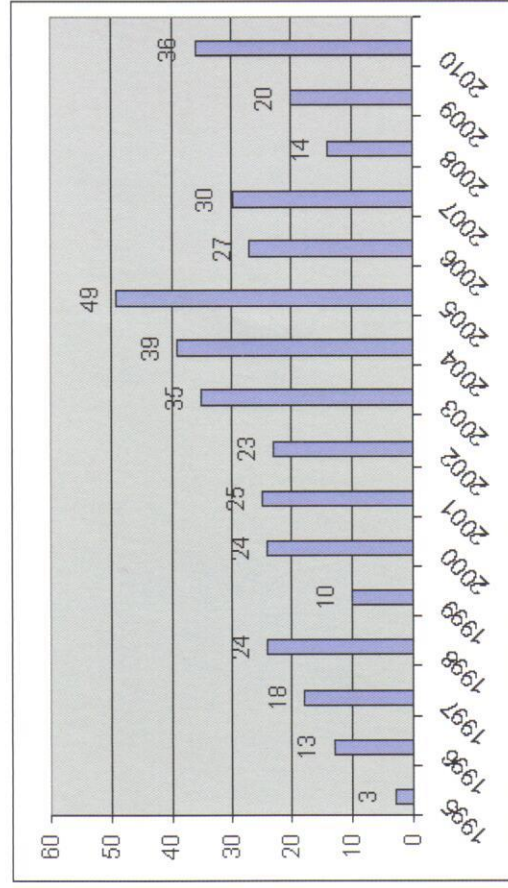

Ortolanlandskap i östligaste delen av Västerås kommun. Nära Ramsta i Björkstas socken. I området har 3 sjungande ortolansparvshanar noterats den 18 maj 2010. Foto: Torbjörn Hegedüs

Antalet sjungande ortolansparvs hanar 1981-1985.

Antalet sjungande ortolansparvs hanar 1995-2010.

Resultat av inventeringen

Totalt noterades 36 hanar, 35 sjungande och 1 fodosökande, samt 2 honor under inventeringstiden från den 5 maj till den 5 juli 2010. Det är det högsta antalet som noterats sedan 2005, men då bokfördes hela 49 sjungande hanar. Som tabellen visar ligger nu antalet rapporterade ortolansparvar på en oroande låg nivå. Jämfört med siffrorna från 1980-talet så är utvecklingen helt klart vikande. Men vi ser även att med en riktad heltäckande inventering i lämpliga områden främst i Västerås och Kungsörs kommun så kan kanske det inventerade antalet dubblas. Ansvärig inventerare i Kungsörs kommun Patrik Rhönstads uppskattar att det kan finnas så många

som 30 sjungande hanar i den Västmanländska delen av Kungsör. Antalet sjungande hanar i den östra delen av Västerås kommun kan mycket väl uppgå till drygt 20. I Köping så anser inventerare att det möjligen kan finnas några få ortolansparvar till på lokaler som inte inventerades. Så här såg resultatet ut av inventeringen från den 5 maj tom den 5 juli 2010:

Kungsörs kommun: 14 sjungande hanar samt 1 hona

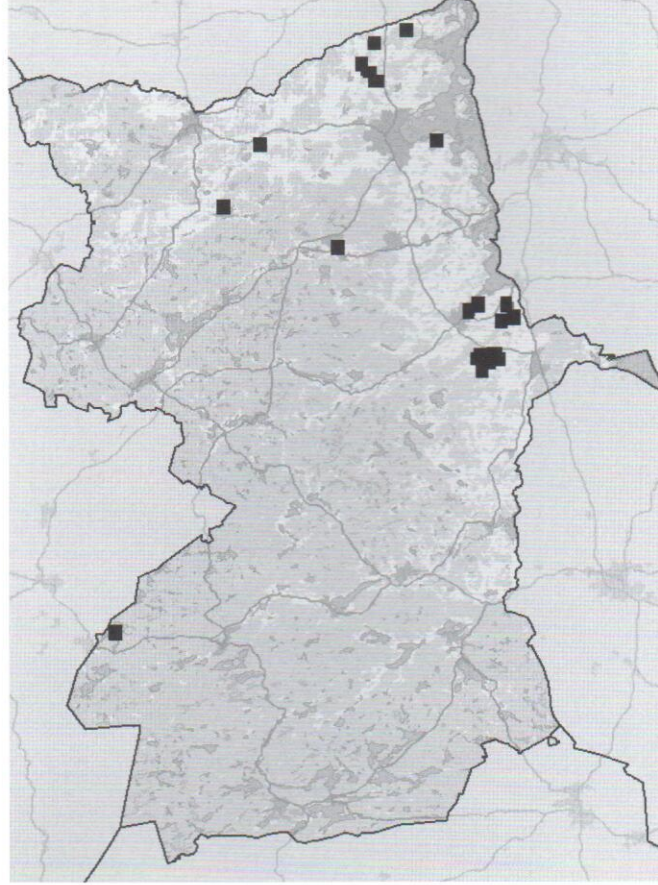
Västerås kommun: 11 sjungande hanar samt 1 par

Sala kommun: 1 sjungande hane

Surahammars kommun: 1 sjungande hane

Köpings kommun: 7 sjungande hanar

Ludvika kommun: 1 sjungande hane.

Kartan hämtad från rapportsystemet svalan visar lokaler med fynd av ortolansparv under perioden 5 maj till den 5 juli 2010. Kartan visar tydligt var kärnområdena ligger.

Hur går vi vidare med projektet rädda kvar ortolansparven

I kärnområdena som finns kvar och som hyser flera ortolansparvar finns nyckeln till artens krav på häckningsbiotoper med ett småbrutet odlingslandskap med åkerholmar, kantzoner och bra födoområden med lämpliga vegetationsfattiga jordar. Områden där arten finns kvar måste prioriteras och biotopsförstärkningar bör testas. I Närke har man testat att göra biotopförbättringar för arten. I april 2009 röjdes fem lokaler i Kvismareområdet där flera sjungande ortolansparvar noterats under tidigare år. Ytor röjdes helt från buskar, sly och mindre och medelstora träd. Endast större träd samt enstaka druvfläderbuskar och nyponbuskar sparades. Rönjningsytorna varierade från ca 0,1 hektar till 0,2 hektar. Enligt Jan Sondell och Bo Runersson är det för tidigt att dra för stora växlar på rönjningsarbetet men efter arbetet noterades sex sjungande hanar 2009 mot fyra sjungande hanar 2008.

I Västmanland har vi främst ortolansparv i ett varierat jordbrukslandskap med åkerholmar. Men på andra håll i landet häckar arten i grustag, hyggen och till och med i områden med energiskogar.

Vi i Västmanlands ornitologiska styrelse tänker redovisa vår inventering för länsstyrelsen i Västmanland och undersöka möjligheten att testa den Närkingska modellen på några platser i Västerås eller Köpings kommun. Vi kommer även att följa populationerna vi hittat och försöka genomföra riktade inventeringsinsatser där vi hittade arten, det finns områden nära kärnområdena som kan genomsökas mer intensivt och där vi då kan hitta fler ortolansparvar.

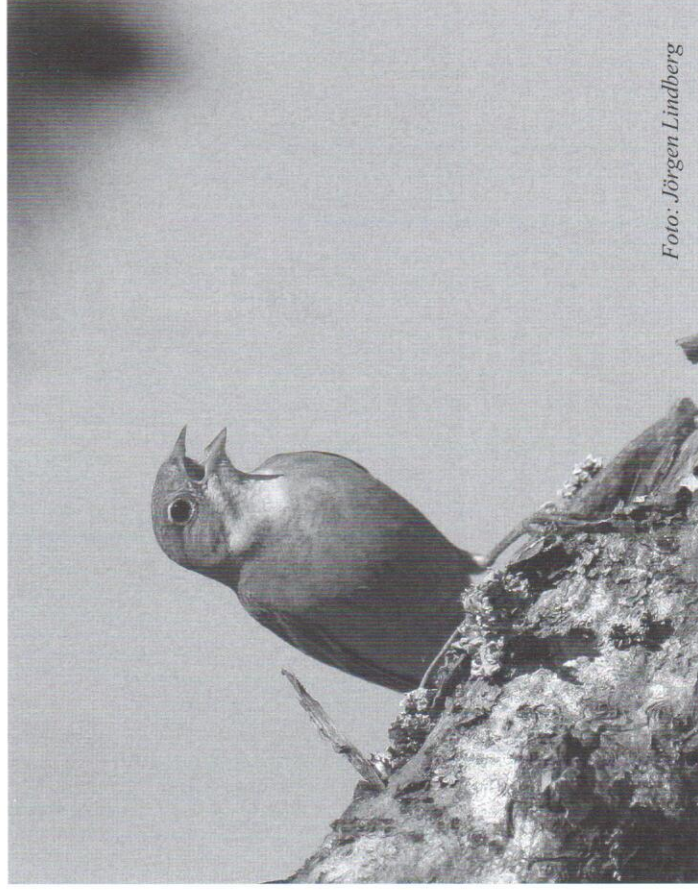

Foto: Jörgen Lindberg

En viktig del är även att kontakta lantbrukare som har en stor koncentration av ortolansparvar på sina marker, det går att visa hänsyn för arten under häckningstid och se till att åkerholmar får finnas kvar.

Sedan har vi då frågorna om jakten på ortolansparv i Frankrike som helt enkelt måste stoppas och som fortsätter trots jaktförbud på arten. Kunskapen om artens övervintringsområden i Afrika är bristfällig och man vet idag inte säkert var svenska ortolansparvar övervintrar, dock troligen i Västafrika söder om Sahara. Frågor om jakt och övervintringsundersökningar är något som bör drivas av Birdlife international. Birdlife international skriver på sin hemsida att man misstänker att arten globalt är på väg ner i antal på grund av habitatförstörelse.

Tack till samtliga ortolansparvräknare och spanare efter ortolansparv i Västmanland. Fortsätt att rapportera ortolansparv på Svalan!

Foto: Jörgen Lindberg

Referenser
 Artdatabanken 2006. *Faktablad: Emberiza hortulana – ortolansparv*. Förf. Bengt-Olov Stolt
 2004. Rev. Åke Berg 2005.
 Berg Åke, 2008. *Habitat selection and reproductive success of Ortolan Buntings Emberiza hortulana on farmland in central Sweden- the importance of habitat heterogeneity*. Ibis, 150, 565-573
 Pettersson TH m.fl. 2008. *Fågelrapport för Västmanland 2007*. Fåglar i Västmanland årg 39
 Søndell Jan, Runesson Bo. 2009. *Ortolansparven i Kvismaren 2009*.
 Fåglar i Kvismaren 25:20-24.
 SOF. 2002. *Sveriges fåglar*. 3:e uppl. Stockholm.

Blåsigt och nordliga besök på EuroBirdwatch i Asköviken

Det blåste friskt när besökare stod i stora fågeltornet och njöt av vikens fåglar. Totalt kom ca 60 personer till VOF's station i stora fågeltornet i Asköviken under söndagen den 3 oktober. Naturskolans ledare Christer Svensk kom med en grupp som startat vid Naturskolan, övriga droppade in i små och stora sällskap.

Dagen dominerades av gäss och änder. Vanligast var grågäsen med minst 1700 ex och gräsänderna var drygt 800. Två blåsgäss visade upp sig fint nära tornet, även fjällvråk och blå kärrhök sågs bra, härliga flyttande nordliga besökare som gladda oss i Asköviken. Två unga havsörnar stod vid byte mitt ute på en holme i viken och sågs av samtliga besökare som kom upp till oss VOFare i stora fågeltornet. Vid rastis vilade 13 viktindade gäss, även 8 snatteränder och 14 skedänder räknades in. Vadarna var inte så många denna dag, dock gick några kärnsnäppor nära tornet. Skäggesar sågs vid tornudden och vid Lövtagsömslet.

För mer information om EuroBirdwatch så se hemsida på Svalan: <http://www.artportalen.se/birds/ebw.asp>

Torhjörn Hegedius